

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Dr F. A. den Boeft, Helpman; Dr E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr B. Jongeling, Sappemeer; Dr H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Dr J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Utrecht; Dr G. Visé, Kampen; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE” — GOES Telefoon No. 2424.

Abonnement: f4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Het vierde formulier van eenigheid, 19. — Gedicht: Lijdensmeditatie. — Uit de Schrift: Priester en Lam in eenen (Luk. 23:46). — Kerkelijk leven: Zangers en sprekers, speellieden en liturgen, 2. Voortgezette wandeling langs enkele kerkelijke perstaltieën. — Pop. Wetensch. Schetsen: Om het hart der Reformatie, 7. — Geestelijke adviezen: Waaraan hangt mijn zekerheid? — Correspondentie. — Opvoeding en Onderwijs: Is handhaving v. d. leden v. d. P. v. d. A. bij het Chr. onderwijs eisch en consequentie der interkerkelijke samenwerking? 3. — Stemmen uit onze Kerken: Art. XIII K.O. — Groninger Brieven. — Korte berichten. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Het vierde formulier van eenigheid. 19

Ons vorig artikel liep uit op de opmerking, dat het noodig zou zijn, na hetgeen betoogd is, nog eens het zoeklicht te richten op de uitspraak, dat de kerk geen onderscheid moet maken tusschen leden en leden.

Teneinde het juiste verband niet kwijt te raken, drukken wij de passage wederom af:

„Nochtans moet de Kerk, daar het haar niet gegeven is over het verborgene te oordeelen, geen onderscheid maken tusschen leden en leden, doch..... de kinderen..... beschouwen en behandelen als zulken, die deelen in de wederbarende genade van den Heiligen Geest”.

Hier vragen enkele dingen de aandacht.

A. Daar is allereerst het woordje „n o c h t a n s”. Ik weet niet, of de synodeleiders nog precies zich herinneren, wat er alzoo te doen geweest is over het woordje „doch”, gelijk dit voorkwam in de uitspraken van 1942. Daar heette het:

„dat de Heere in de belofte des Verbonds ongetwijfeld toezegt de God niet alleen van de geloovigen, maar ook van hun zaad te zijn (Gen. 17:7); DOCH in Zijn Woord ons niet minder openbaart, dat zij niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn (Rom. 9:6)”.

Prof. dr S. Greijdanus heeft in zijn bezwaarschrift dit woordje „doch” bestreden, als ter plaatse niet op de juiste wijze gebruikt. Misschien hebben de opstellers van dit formulier van prof. Greijdanus' bedenkingen even weinig onthouden als dr F. W. Groshede bleek bewaard te hebben in het geheugen; wij hebben immers in den door ons wel meer geciteerden brief van dr Groshede aan ds Waagmeester het bewijs, dat deze praeadviseur-commissiepraeses van de meening van prof. Greijdanus inzake de sacramenten niet alleen niets begrepen had (en daarmee dus van de kern van het heele conflict), doch ook volkomen onware en fantastische mededeelingen er over gaf in semi-officiële correspondentie¹⁾. Hoe dit zij, in elk

¹⁾ We laten, ten overvloede, hier den tekst van dezen brief nog eens afdrukken:

Amsterdam, 30 Sept. 1944:

Hooggeachte Ds Waagmeester;

Uw brief van 16 Sept. ontving ik eerst gisteren, 29 Sept. Zoo kan ik nu pas antwoorden. Cand. Schilder heeft inderdaad van het eerste met hem gehouden onderhoud een verslag gemaakt. Wanneer U hoort, dat het onderhoud 3 uur geduurd heeft, zult U begrijpen, dat het verslag slechts kort is. Het is geen officieel verslag, het is niet door deputaten aanvaard, maar in het algemeen niet onjuist.

geval had men, na prof. Greijdanus' critiek op het woordje „doch” in gemeelde uitspraak van 1942, des te meer reden, om het woord „nochtans” in de „oecumenisch”(1) goed te keuren vervangingsformule van 1946 niet dan met groote duidelijkheid te hanteeren.

Is dit geschied?

Ik geloof het niet.

De gedachtengang immers luidt:

1). de Schrift leert, dat niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn;

2). nochtans moet de kerk geen onderscheid maken tusschen leden en leden;

3). motief voor 2: over het verborgene kan de kerk niet oordeelen.

Het onder 1 gezegde is dus gesproken op gezag der Schrift; maar het onder 2 vervatte eigenlijk op gezag der hoogerwaardige synode. Deze heeft dan ook, al doet ze overigens haar best (ter zake overigens niet dienende) bijbeluitspraken te citeeren ter staving van haar uitspraken onder 1 en 2, voor het onder 3 gezegde — het motief — geen enkele Schriftuitspraak gegeven. 't Komt dus met dat „nochtans” ongeveer hierop neer: de bijbel zegt wel zóó, maar wij zeggen toch maar zúú.

Nog wankeler komt dit „nochtans” te staan, wanneer we Rom. 9 opslaan, het hoofdstuk, waar in v. 6 de uitspraak voorkomt over hen, die, al zijn ze uit Israël, niet allen Israël zijn.

De apostel betoogt daar:

1). niet alle stamvaders, die uit Abraham gesproten zijn, zijn dragers der messiaansche belofte; want die loopt over Izaäk, en niet over Ismaël;

Nu zijn bij dat onderhoud allerlei kwesties aan de orde gekomen. Doel was cand. Schilder, en ook cand. (nu Ds) Hey, die ook aanwezig was, te overreden om instemming te betuigen met de leerbeslissingen van 1905 en 1942. Om dat te doen moesten de dogmatische kwesties besproken worden, en moest worden aangetoond, dat de genoemde beslissingen inderdaad in overeenstemming waren met Schrift en Belijdenis. Daardoor zijn we, en daar leg ik nadruk op, van het een op het ander gekomen en zoo zijn allerlei punten aan de orde gesteld, die den achtergrond der leerbeslissingen raken.

Op die manier kwam ook de kwestie van het Remonstrantisme ter sprake. Wanneer men, gelijk sommige bezwaarden doen, de geloofsgehoorzaamheid tot voorwaarde maakt van de vervulling der belofte Gods, is men inderdaad zeer dicht bij het Remonstrantisme. En de Synode heeft metterdaad willen handhaven, dat de beloften Gods onvoorwaardelijk zijn. Ons Doopsformulier zegt eerst, wat we hebben en daarna, dat we vermaand en verplicht worden tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Bij de bespreking is ook het sacrament aan de orde gekomen. Er is op gewezen, dat Art. 33 Ned. Gel. Bel. eerst zegt, dat het sacrament dient om de beloften te verzegelen en pand te zijn. Er volgt: En ook om ons geloof te voeden en te onderhouden. Dat staat er niet slechts van het Avondmaal, maar van het sacrament in het algemeen. Dus is er ook bij den Doop (natuurlijk met de uitzonderingen, waarvan Art. 35 spreekt, de goddeloos ontvangt wel etc.) geloof aanwezig. Als er geen geloof is, kan het niet gevoed en onderhouden worden.

Wat nu verder cand. Schilder betreft, er is na het eerste onderhoud nog een tweede geweest. Daarna heeft hij, wat hem niet gevraagd was, een breede memorie ingediend. In die memorie ontkent hij o.m., dat het sacrament inwendige aanwezige genade verzegelt. De Synode heeft dat in strijd geacht met Art. 33, waar uitdrukkelijk beleden wordt, dat de sacramenten zijn tekenen en zegelen van een inwendige, onzienlijke zaak. Cand. Schilder schijnt de opvatting van Prof. Greijdanus te huldigen, dat het sacrament voor ieder, die het ontvangt, hetzelfde is (in strijd met Art. 35), en dat het eerst als het geloovig aanvaard wordt, Gods belofte verzegelt.

U kunt van dit schrijven gerust gebruik maken. Als het U tenminste bereikt!

Met vr. gr.,

Uw dw. (w.g.) F. W. GROSHUDE.

Lijdensmeditatie

O Mensch van vleesch en bloed!
God — zonder tijd en grens en maat!
Die tusschen aard' en hemel, slaat
de brug van Ure vergoten bloed! —

O Heiland, Die het roetswart hol
mijns harten, in de diepten speurt,
Gij hebt het schuldgordijn gescheurd!
De weg is vrij! — mijn heil is vol!

BERENDIEN MEIJER—SCHUILING.

2). niet allen, die uit Israël-Jacob-geboren zijn, nemen de hem gegeven belofte aan, en bewijzen daarmee, in Jacobs geloofsverwinning, die hem tot Israël maakte, hun vader gelijk te zijn; er zijn beoordenen, die hun beoordenis verloochenen: ze besnijden het hart niet.

Zou nu de synode, die dit 4e formulier van eenigheid opstelde, in haar „nochtans” parallel met de Schrift loopen, dan zou men voor het minst mogen verwachten, dat de Schrift tot Abraham en Israël gezegd had:

1) niet al uw lijfelijke afstammelingen — o Abraham — zullen de messiaansche belofte dragen; nochtans moogt gij geen onderscheid tusschen kinderen en kinderen maken;

2) niet al uw lijfelijke afstammelingen — o Israël — zullen uw geloof navolgen, nochtans moogt gij geen onderscheid tusschen kinderen en kinderen maken.

Maar de werkelijkheid is deze:

1). als Abraham zijn lijfelijken zoon Ismaël voordraagt om de plaats te mogen bekleeden, die de toegezegde belofte-zoon zal innemen, dan wordt hem dit verboden (Gen. 17:18, 19, 21; 21:11, 12); hij moet de kinderen behandelen naar het op hen betrekking hebbende woord Gods, dat hun recht staat regelt. Niet allen die uit Abraham zijn, staan op Abrahams naam; en daarom moet Abraham onderscheid maken tusschen kind en kind (vgl. ook de zonen van Ketura);

2) als Israël roemt: wij zijn allen Israël, en maken geen onderscheid tusschen kinderen en kinderen, dan treden de profeten op met hun: zijt gij Mij niet als de Mooren, de Filistijnen, de Syriërs, o kinderen Israëls? Amos 9:7; en de Dooper met zijn: gij adderegeborensels, zoudt ge u niet bekeeren van uw pöcherij? en Christus met zijn: zoudt ge niet eens rekenen met het feit, dat men Abrahams werken moet doen, om den naam van Abrahams kind waard te zijn? (Joh 8:39).

Reeds wie hierop let, zal er toe neigen, het synodocratische formulier op dit punt te vervangen door een uitspraak in dezen geest:

„Ons leert de Schrift, dat niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn. Hierom dient de kerk onderscheid te maken tusschen leden en leden”.

B. Zou men den tekst van dit 4e formulier van eenigheid serieus mogen nemen, dan kon de conclusie geen andere zijn, dan dat het beroemde „oordeel der liefde” er in prijs gegeven is. Er staat immers, dat de kerk „over het verborgene” niet kan „oordeelen”. En een „oordeel der liefde” is vermoedelijk toch zeker wel een „oordeel”? Men zal bedenken: een stellige uitspraak aangaande de verbor-

gen dingen. Het zij zoo; maar wanneer nog in 1942 het „oordeel der liefde“ noodzakelijk genoemd is en officieel is uitgestrekt over volwassen en onvolwassen, over mondige en onmondige kinderen (II, a, sub 4), dan rijst de vraag: welke betekenis heeft hier toch wel het woord „oordeel(en)“? Ep tevens het woord „beschouwen“ („beschouwen en behandelen“ als deelende in de wederbarende genade des Geestes?).

C. Maar over dat „oordeel der liefde“ moeten we nog even dóórpraten. In 1942 was gezegd:

1. „voor wedergeboren houden“, dat IS het „oordeel der liefde“; en

2. „voor in Christus geheiligd houden“, dat IS het „oordeel der liefde“.

Het staat er duidelijk (vgl. II, a, sub 4, vergeleken met sub 3).

Reeds in dat jaar hebben degenen, die de Gereformeerde Kerken hebben willen trekken uit den modder van den chaos, dien ze waren binnen gemanipuleerd, in hun bezwaarschrift dit „oordeel der liefde“ aangaande de kleine kinderen onder handen genomen. Ze hebben in hun bezwaarschrift opgemerkt: volwassenen zeggen iets over hun innerlijk leven (de geloofsbelijdenis), en daarom nemen we hen in dit hun spreken vertrouwend aan; kinderen evenwel zeggen NIETS over hun innerlijk leven, en daarom moeten we hen beoordeelen naar wat God over hen zegt. Het hielp natuurlijk niet; het bleef staan, zooals het er stond.

Intusschen bleef men ginds zitten met het toch wel beschamende feit, dat men in 1942 onder voorgang van Ridderbos-Grosheide het recht van bediening van den kinderdoop heeft gegrond op een „oordeel der liefde“. „In Christus geheiligd“ is immers hier inhoud van het „oordeel der liefde“, en op den inhoud van dat oordeel behooren de kinderen gedoopt te worden (denk maar aan het doopsformulier: in Christus geheiligd en daarom behorende gedoopt te worden).

En kijk, nu is wel die leer(!)uitspraak aangaande dit „oordeel der liefde“ in 1946 officieel door iets anders „vervangen“ (want de uitspraken van 1942, II, sub 2-4 zijn in ’46 „vervangen“) doch het gezegde is toch zekelijk gehandhaafd. Want de synode-Duursma sprak (zie haar besluitenboekje, en Acta, art. 229, sub 4) uit, dat volgens de bewoordingen van 1905 ieder die de woorden aangaande het „houden voor“ verwierp, met de confessie in strijd kwam. Daarmee zei ze overduidelijk dat ten minste deze „parel van groote waarde“(!) moest gelden als zekelijke inhoud van 1905-1942; en voorts, dat ze mede diende gehandhaafd te worden. We besluiten dus,

1e, dat de term „BESCHOUWEN als deelende in de wederbarende genade“ PRECHES HETZELFDE inhouden wil „VOOR wedergeboren en in Christus geheiligd HOUDEN“;

2e, dat het „BEHANDELEN als deelende in de wederbarende genade“ de aan dit „oordeel“ (deze „beschouwing“) der liefde conforme bejegening wil wezen.

De „behandeling“ (of „bejegening“) nu, die de kerk haar leden doet ondergaan, is primair deze, dat ze:

a). de kinderen zonder geloofsbelijdenis toelaat tot den doop,

b). de volwassenen na geloofsbelijdenis toelaat tot het avondmaal.

Die „toelating“ is kerkelijk „behandelen“, „bejegenen“.

Nu is het avondmaal als instelling gegrond op bevel en belofte Gods. Maar de TOELATING van N. N. tot dit avondmaal is hier geschied naar aanleiding van het oordeel der liefde, dat N. N. naar waarheid gezegd heeft: ik geloof van harte, en voorts op grond van het feit, dat God bevolen heeft, aan desulken het sacrament van het avondmaal uit te reiken.

En de doop?

De doop als instelling is, ook volgens 1905, gegrond op bevel en belofte Gods. Maar de TOELATING van N. N. tot dezen doop is hier gegrond op een oordeel der liefde.....

Wat voor een oordeel is dit echter?

Ik kan voor zoo'n oordeel der liefde plaats inruimen, in zoverre men de ouders op het oog heeft, en omtrent HEN verklaart: zij zeggen God lief te hebben, en dit van HEN op hun eerewoord aannemende, concludeeren wij, dat dus hun kinderen kinderen van geloovigen zijn, van wie dan de Schrift verder zegt, dat hun (dien kinderen) de beloften toekomen (in Londen moesten de ouders in de periode van a Lasco dan ook verklaren, dat hun kinderen heusch kinderen der gemeente waren). Maar van niets-zeggende kinderen kan men niet verklaren: ik vertrouw ze op hun woord. Het „oordeel der liefde“ raakt dus in zulk een betoog de kinderen niet. Althans niet direct. Hoogstens indirect: men gelooft dat de ouders eerlijk staan in de kerk, en dat daarom de bondslin tot de kinderen dóórloopt.

Wie het zoo construeert, heeft (wat ook vele oudere theologen doen) het „oordeel der liefde“ wel opgenomen als element in de leer omtrent den kinderdoop, doch daarmee nog niets verklaard omtrent het verborgen leven der kinderen: wel over het intieme leven der ouders, doch niet over dat der kinderen liet hij

zich uit. Er was ter zake van den kinderdoop z.i. een niet-absoluut, en er was óók een wel-absoluut-betrouwbare factor in geding z.i. De niet-absoluut-betrouwbare factor was de verklaring der ouders aangaande zichzelf. Maar de wel-absoluut-betrouwbare was de dubbele verzekering Gods:

a). dat men ouders moet bejegenen als menschen, die de waarheid spraken aangaande hun eigen geloof, zulks totdat het tegendeel blijkt;

b). dat aan kinderen van zulke ouders het recht op doopsbediening toekomt.

Maar het 4e formulier van eenigheid construeert de dingen volkomen anders. En in dit formulier kan ik dit „oordeel der liefde“ als „oordeel“ niet plaatsen, met die „liefde“ weet ik trouwens ook geen raad meer, want ik weet haar object niet meer.

Want niet van het verborgen leven der ouders, doch van dat der kinderen is in dit nieuwe formulier sprake. Het kind „zal wel“ deelen in de wederbarende genade Gods. Hoe weet ik dat? Het kind zei toch niets? Wel, nieuwsgierige vrager, ik, lid eener van Greijdanus en dergelijken verlost kerk, ik weet dit „krachtens de belofte“. Daarop „BOUW ik“. En, alzo bouwende(!) zeg ik: die belofte „zal wel“ gemeend zijn; mijn synode — zie brief-Grosheide, — wilde immers met terdaad handhaven, dat de beloften Gods onvoorwaardelijk zijn; en daarom zeg ik: ze „zal wel“ ook dezen keer gegolden hebben, en „zal wel“ in aanvankelijke vervulling gegaan zijn tevens; en dus bejegen ik dit kind maar vast voorwaardelijk als deelende in een reeds in vervulling gegane onvoorwaardelijke belofte. En vraagt gij, nieuwsgierige bediller, mij soms, wat mijn „oordeel der liefde“ beteekent, en wie het „object“ dezer „liefde“ is? Wel, de bediening van den doop aan mijn kind is in onze goed-synodale kerk gegrond op het (onderstelde) „in Christus geheiligd zijn“ (want onze doopvragen met het woordje „daarom“ heeft de synode gelaten wat ze waren), dat is dus op het (onderstelde) „wedergeboren zijn“. Valt u me in de rede met de opmerking, dat mijn kind geen woord gezegd heeft over zijn innerlijk leven? Maar dat weet ik ook wel, ik „bouw“ echter niet op het spreken van mijn kind, doch op dat van God. Hij heeft beloofd....

Nu wordt het meenens.

Wat heeft Hij beloofd? zoo vraagt de laatste, vrijgemaakte criticus.

Wel, Hij heeft volgens den synodocratischen rede-neergang zoo iets beloofd (zie artikel verleden week), als dat Hij de kinderen in den regel zal wederbaren vóór hun geboorte (of: doop).

Maar dan blijft er geen andere conclusie over, dan dat men hier het oordeel der liefde uitstrekt tot..... God. HIJ „zal wel“.

Maar hier nadert men de blasphemie. Men heeft het over den rotsgrond der goddelijke belofte. Maar men maakt er een zandgrond van: den zandgrond der menschelijke onderstelling.

D. We werpen dit heele stuk verre van ons af, en laten de synodocratische leiders rustig concludeeren (als 't kereks zijn) dat we nu aartsketters zijn. We hebben ook een beetje te doen met hun „oecumenische“ synode die 't allemaal zóómaar goed vond. En we vragen aan 't slot van dit artikel: welken zin heeft dat zeggen: geen onderscheid maken tusschen leden en leden?

Geen enkelen goeden zin.

De kerk moet wel degelijk onderscheid maken.

Onderscheid tusschen mondige en niet-mondige leden.

Onderscheid tusschen niet-sprekende en wel-sprekende.

Het is heelemaal geen toeval dat zoowel het latijn-sche als het grieksche en bijbelsche woord voor „kind“ (in-fans en népios) zoo iets beteekent als: niet-sprekend; met de bij-gedachte: niet als mondige meesprekend (vooral „népios“).

Kinderen spreken niet.

Ursinus zegt dan ook: zij gelooven niet.

Hun doop zich laten aansluiten bij een oordeel der liefde, in zoverre dit zou beteekenen: hen zelf op hun woord gelooven, heeft geen redelijken zin.

En daarom moet de kerk wel degelijk verschil maken tusschen leden en leden.

Bij de volwassenen moet zij de bediening van het sacrament van den (volwassen) doop en van het avondmaal gronden op Gods bevel, dat de beloften te verzegelen zijn aan hen, die verklaard hebben erin te gelooven. Aanwijzing voor het mogen bedienen van het sacrament óók aan dien bepaalden N. N. is deze hun verklaring zelf (de doop van 'n klein kind grijpt terug naar de geloofsbelijdenis der ouders), welke verklaring nog steeds door het oordeel der liefde aanvaard wordt (want er was geen excommunicatie). Grond echter is: Gods spreken. „Aanwijzing“ en „grond“ zijn ook nu weer verschillend.

En bij de kinderen moet zij de bediening van den (kinder)doop gronden op Gods bevel, dat de beloften te verzegelen zijn aan kinderen van hen, die verklaard hebben erin te gelooven. Aanwijzing voor het mogen bedienen van het sacrament óók aan dien bepaalden N. N. is deze hun verklaring zelf (de doop van 'n klein kind grijpt terug naar de geloofsbelijdenis der ouders), welke verklaring nog steeds door het oordeel der liefde aanvaard wordt (want er was geen excommunicatie). Grond echter is: Gods spreken. „Aanwijzing“ en „grond“ zijn ook nu weer verschillend.

En zóó worden mondigen als mondig, en onmondigen als onmondig behandeld.

Want juist omdat de kerk niet over de aanwezigheid van hetgeen (door de ouders) is verklaard aangaande het verborgene (in henzelf) met volkomen zekerheid assertorisch oordeelen kan, moet zij onderscheid maken tusschen leden en leden: leden die voor zichzelf kunnen spreken, en leden voor wie de ouders spreken. De spreken den (de mondigen, de ouders), verklaren: ons komen de beloften toe. En God zegt: dan komen ze ook uw kinderen toe.

Het doopsformulier, de Catechismus verklaart: den kinderen is de H. Geest, die het geloof WERKT, toegezegd. Toegezegd. En antwoord 74 Catech. laat er geen twijfel over bestaan, dat dit deelen in de toezegging „grond“ is voor de rechtmatigheid der bediening van den doop ook aan de kinderen volgens den catechismus. Daar is dus het oordeel der liefde (in den zin van: een niet-met-zekerheid-constateeren, doch afgaan-op-wat-door-den-persoon-in-kwestie-gezegd, dan wel omtrent-hem-te-onderstellen-is) alleen aanwezig voor wat het geloovig zijn der ouders betreft. Overigens is hier alles vast en bondig: de gronden liggen alle vast. Maar het synodocratische formulier laat het oordeel der liefde over alles en allen gaan: de ouders „zullen wel“ godzalig zijn, de kinderen „zullen wel“ inwendig vernieuwd zijn, er „zal dus wel“ recht zijn op toediening van het doopsacrament; het „zal wel“ een volle doop zijn, en geen halve, geen half ijdele, d.w.z. leege, en het „zal dus wel“ een uitverkorene zijn, die behoort tot de klasse der direct, d.w.z. vóór de geboorte wedergeborenen. Zegt iemand, dat het ook wel een te wederbaren kind wezen kan? O, ja, dat heeft de synode van 1946 toegelaten..... toen de kerk eenmaal verlost was van de kankerplekken. Zegt iemand anders, dat dit veranderen van wet gemeen is? Het „zal wel“ allerrechtvaardigst zijn. Zegt iemand, dat hij nu nog niet weet wanneer — theologisch gesproken — een kind vol gedoopt is, n.l. reeds indien het uitverkoren is, ook al is het nog niet wedergeboren, dan wel alleen indien het ook heuschelijk al wedergeboren is? Dat „zal wel“ duidelijk zijn aan de e.v. synode. Het oordeel der liefde omvat ook synodes. Zóó ongeveer spookt het in het brein der enkelen, die hun synode ginds nog serieus nemen.

Maar de man, die zich van dit tasten en zoeken en wroeten afkeert, is nu voor goed gewaarschuwd, als hij 't eenmaal dóór heeft. Hij weet, dat, ondanks alle pogingen van Grosheide en de zijnen, om aan hun eigen naakte feiten nooit meer door God of menschen herinnerd te worden, de zaken hier zoo staan:

als candidaat H. J. S. of wie dan ook niet leert, dat echte sacramenten inwendige aanwezige genade verzegelen, dan hoort hij in de zuivere kerk van deze ketterjagers niet thuis;

en als dr J. Waterink niet leert, dat echte opvoeding het inwendig aanwezige geloof, dat er al is tot „ontplooiing“, tot „openbaring“ brengt, dan hoort hij in de zuivere universaliteit van deze ketterjagers niet thuis;

en als de dominee op de catechisatie en de onderwijzer op de school niet leert, dat hun leiding confirmatie is, bevestiging in het aanwezig geloof, de aanwezige genade, dan hoort de dominee in de zuivere leerkamer en de onderwijzer in de zuivere christelijke school niet thuis. Laat hem voor ons part lid van de Partij van den Arbeid wezen, en zich van heel den handel geen zier aantrekken, maar hardop de dingen anders zeggen dan zóó mag hij het niet; want dan — als hij het al te duidelijk zegt — dan moet hij wel den weg der Meijerinks op..... Onze vervangings-formule „zal wel“ een gouden kleynood zijn.

„De kerk mag geen onderscheid maken tusschen leden en leden“.....

En passant gaat daar ook al het „onderscheidenlijk“ preeken overboord. Tenminste als met onderscheiding de „grote“ onderscheiding bedoeld wordt. En, als met „preken“ „VOL“ preeken gemeend is. Want waarom zou wel bij de sacramenten, maar niet bij de prediking de beroemde onderscheiding van „vol“ en „niet-vol“ zin-vol wezen?

Nu houden we maar op: we naderen de grens van ernst en luim. Maar het is om bij te schrijven. Want de tegenstellingen tusschen dit 4e formulier en de Schrift worden scherper en scherper.

Het synodocratische formulier verklaart: niet allen ZIJN Israël, die uit Israël zijn; noch zullen wij geen verschil maken tusschen spreker en niet-spreker (1e fout); zullen wij de belofte niet spreken der Schrift als een geen zekerheid biedende factor beschouwen (2e fout); zullen wij de kinderen bejegenen (en dus doopen) op dezelfde „garanties“ (met aanhalingsteekens, als 't u blieft) als vóór wij de volwassenen bejegenen (en derhalve in de avondmaalstafel ontvangen) (3e fout); en deze „garanties“ zoeken in het (onderstelde) best van wederbarende genade (4e fout).

Maar de Schrift zegt: niet allen zijn Israël, die uit Israël zijn; DAAROM TEMEER moet gij de kerkelijke garanties (zonder aanhalingsteekens, als 't u blieft) vinden in wat God zegt en niet in wat de menschen zeggen omtrent zichzelf of hun kinderen. Als de bediening van het sacrament hing aan wat in den (sprekenden of niet-sprekenden) mensch is of ondersteld wordt aanwezig te zijn, wel, dan zag het er niet best uit met deze bediening. Bij

de vo
van
geve
gaan
volw
mee
stree
moet

PRIN

De
hetw
meer
Oo
En
het
verge
einde
dat
gelei
ten l
Ne
lamp
gelu
De m
roep
en ge
zwer
hand
En
W
wil v
Ge
zoeni
En
kunn
zoow
gij m
Do
die k
daart
dat i
eem
te of
Ze
Zi
Du
groot
pries
het g
lij d
Du
adema
dat c
forme
K
ZAN
SPER
De
reeds
Lang
de c
„sac
achte
len t
de „
versc
en di
waars
DEN
grijpe
De
in der
ontkr
Leeuw
bewog
dan e
Ma
plaats
groot
heeft
naar
voor
dien e
het E
nis...
meent
sacra

de volwassenen zou ze dan geschieden op autorisatie van een enkelvoudig, en bij de kinderen op die van een dubbel oordeel der liefde in den aangegeven zin: bij volwassenen een oordeel der liefde aangaande zichzelf, bij de kinderen een aangaande die volwassenen en óók nog aangaande zichzelf. Weg er mee, de Schrift en de kerk van alle eeuw haalt een streep door den regel, dat de kerk geen onderscheid moet maken tusschen leden en leden. K. S.

UIT DE SCHRIFT

PRIESTER EN LAM IN ÉENEN.

Roepende met groote stem, zeide Jezus: Vader, in uwe handen beveel ik mijnen geest. Lucas 23: 46.

De groote stem, het luide roepen, dat is een element, hetwelk in de berichten omtrent Christus' dood op meer dan één plaats optreedt.

Ook aan het einde, als Hij den geest geeft. En daar heeft het wel zijn bijzondere plaats. Want het zegt ons, dat de dood van Christus niet is te vergelijken met een vlammetje, dat lang flinkt en eindelijk, eindelijk uit is. En ook niet met een geluid, dat langzaam wegsterft. Of met een beweging, die geleidelijk aan aan kracht en snelheid inboet, totdat ten leste geen trilling meer is waar te nemen.

Neen, de dood van Christus gelijkt op een heldere lamp, die plotseling ophoudt te branden. Een hevige geluids-stoot markeert het oogenblik van Zijn sterven. De meerdere van Simson vergadert al zijn krachten, roept overluide, roept meer aan, dan dat Hij uitroept, en geeft alzoo den geest. Hij laat hem niet gaan, niet zwerfen, en niet zweven. Doch Hij bestelt hem in de hand van Vader.

En dit heeft alzo moeten zijn. Want deze dood is de eenige, die Lam en Priester wil vereenigd zien in één persoon.

Geen offer is ooit gebracht als teeken der verzoening, of priester en offer waren er twee.

En wanneer ooit al iemand dacht, zichzelf te kunnen offeren, dan schold de wet hem weg: gij zijt zoowel van priester als van lam een spotbeeld, en gij miskent de wet der openbaring.

Doch heden is het uur gekomen, waarop de ééne, die bevoegdheid heeft het leven af te leggen, daartoe geroepen wordt krachtens het vreeverbond, dat in de eeuwigheid Hem zelf zich deed verplichten eenmaal zijn eigen priester te worden, d.i. zich zelf te offeren.

Zelf te offeren: heel-en-al Priester. Zich te offeren: heel-en-al Lam.

Dus behoort de grootste kracht te liggen naast de grootste krachteloosheid. Slechts de krachtige priesterhand kan offeren naar behooren. En alleen het gezonde, gave, sterke lam kan den dood werkelijk lijden.

Dus drijft de sterke Priester zichzelf als lam den adem uit. Hij perst hem uit. Het is het wonder, dat de kerk steeds weer in deze woorden onder een formule brengt: Zijn dood is daad. K. S.

KERKELIJK LEVEN

ZANGERS EN SPREKERS, SPEELLIEDEN EN LITURGEN, II.

De sacramentele beweging, die verleden week reeds ruw werd aangeduid, maakt vele leerlingen. Langdurig zal dit leerlingenschap niet zijn: daarvoor is de ontkrachtiging van begrippen als „Woord” en „sacrament” te brutaal. Maar de leerlingen, die zich achter de herauten van deze beweging scharen, zullen toch in massa voor de orthodoxie verloren zijn; de „beweging” is een van die nerveuse decadentie-verschijnselen, die in onzen tijd de kerk ontbinden, en die getypeerd zijn door een devaluering van alle waarden, die we hadden, en zulks in naam der WAARDEN waarnaar men op zoek is, en die men nimmer grijpen kan, naar eigen zeggen.

De pijnlijk aandoende zelfoverschatting van hen, die in den laatsten tijd de theologisch-kerkelijke begrippen ontcrachten, ontbreekt ook hier niet. Prof. van der Leeuw (Liturgiek, 26) verklaart, dat deze liturgische beweging, „zal zij überhaupt iets zijn, niet minder dan een hervorming zal bedoelen”.

Maar de hervorming zet zich hier op een verkeerde plaats in. Men geeft hier aan het avondmaal zoo groote plaats. Waarom? Omdat „de Heer” het zelf heeft gegeven. We lezen (32:3): „Wanneer wij zoeken naar het centrum van onzen eeredienst, ligt het toch voor de hand allereerst te zien naar den eeredienst, dien de Heer ons zelf heeft gegeven, de bediening van het Heilig Avondmaal. Doet dit tot mijn gedachtenis..... Hier wordt de schare der jongeren tot gemeente, hier wordt het samenzijn met den Leeraar tot sacrament: dit is mijn Lichaam, dit is mijn Bloed, —

In het midden van den Eeredienst staat de Avondmaalsdich. Het avondmaal heet hier dan ook consequent: de grondvorm van allen eeredienst. Want het is het teken van de openbaring zelve: van 's Heeren dood en opstanding, van zijn vleeschwording en verheerlijking, van zijn Komst en Wederkomst. ELKE handeling in den eeredienst — zoo heet het verder — moet zich rechtvaardigen in haar sacramenteel karakter door haar betrekking tot deze grondhandeling.

De grondvorm..... De grondvorm van het verkeer tusschen God en mensch is immers volgens Van der Leeuw (132) de Vleeschwording; en die grondvorm nu brengt mee, dat het sacrament van het Heilig Avondmaal in elken Zondagmorgendienst wordt gevierd. Waar dit — zoo zegt hij — om welke reden ook, niet wel mogelijk is, bedenke men, dat niettemin de dienst alleen dienst is, doordat hij het Avondmaal tot vooronderstelling en grondslag heeft. Het EENIGE sacrament, dat er „eigenlijk” is, ziet hij in de verlossende en verzoenende Tegenwoordigheid Christi in de aardse lichamelijkeheid (47). Deze wordt door Christus' kerk gevierd, volgens den schrijver.

Zoo kon Noordmans (Liturgie, 1939, 102) wel met goede reden schrijven, dat Van der Leeuw het sacrament de „sublimering eener eenvoudigste levensuiting” noemt. Tevens, dat Van der Leeuw „de liturgische handeling belegt met het epitheton waarlijk, en er tegen opkomt, dat wat de kerk in andere formatie, in vereenigingen, b.v. op het zondingsveld, doet, als in ernst gedaan daarboven worde gesteld”. In het sacramentele van den heelen eeredienst is het sacrament algemeen gemaakt.

Wij behoeven onzen lezers niet breed uiteen te zetten, waarom wij dit alles haten. Haten als de ondermijning van alle waarachtige theologie, en dit zoogenaamd in naam van haar liefste motief: de vleeschwording des Woords. Want het is niet meer dan woordenspel, de vleeschwording, dit „mysterie der godzaligheid”, te doen aanmerken als den grondvorm voor het verkeer tusschen God en mensch. Vleeschwording is geen „vorm”, en heelemaal geen verkeersvorm. De vleeschwording des Woords was b.v. de eenige weg, om het verkeer tusschen God en mensch grondig op te breken, in naam der straffende gerechtigheid; zij was de voorwaarde óók voor het vernietigen en ongedigen en straffen van den Borg naar en in de natuur die gezondigd had. Dat is wel wat anders dan grondvorm van (pacifiek) verkeer. Neen, we zeggen niet, dat met het bovenstaande de betekenis der vleeschwording is uitgeput. Wel, dat achter deze algemeen-making van de „figuur” der vleeschwording de zeer antieke verwarring ligt van de begrippen „Christus als midden-persoon” (als *mesos*) en „Christus als middelaar” (als *mesites*). De Schriftgeloofvige ziet in Hem den Middelaar, die God en menschen, gescheiden vanwege de zonde, met elkander verzoent. Deze schijn-theologie ziet Hem als een midden-figuur, verwant aan God, verwant aan den mensch, daarom in staat Gódt te begrijpen, en in staat, evenzeer, om óns te begrijpen; een figuur, die niet zoozeer door een betalend offer, als wel door zijn enkele zijn, naar twee kanten de hand kan strekken, naar God toe, en naar ons toe, alzo „contact” aan beiden gevende.

De grondvorm van het verkeer. Welja. Maar wie het zoo ziet, heeft meteen het recht verbeurd, ons te spreken van sacramenten. Hij heeft ze van het Woord losgemaakt, en van de borgtochtelijke verzoening tevens.

Niet gemakkelijk nu is het de gevaren van zulk een beweging te onderkennen. Zij laat haar theologische achtergronden meestal in een nevel, zoo vaak zij zich tot de menschen „van de practijk” richt. En haar woordkeus is zelf al zeer ondoorzichtig.

Daarom verblijdt het ons, dat de heer Milo in zijn boek een aparte paragraaf opneemt onder het opschrift: „Geen sacramentalisme”. Terecht schrijft hij (blz. 153), dat hier eigenmachtig wordt beschikt over de plaats, die Woord en Sacrament naar Gods wil in het leven der kerk moeten innemen. Alsmode dat er in de Schrift niet de minste aanwijzing is om muziek en zang sacramenteel te verklaren.

Het doet ons daarom vreugde, in den brief, dien de heeren Milo en R. Huizenga richtten tot de „Vereeniging voor Protestantische Kerkmuziek”, volgende passage te lezen (opgenomen in het boek van dhr Milo, blz. 157/8):

Uw jaarverslag-1937 spreekt van „uitvoering van gewijde muziek tijdens de eeredienst”. Dit wekt de gedachte aan muzikale bijdragen, waarvan wij niet zouden kunnen meewerken. Het betreft dan immers aesthetische belevingen, die als zodanig buiten de geloofs-werkzaamheid liggen van de gemeente, die haar HEER ontmoet. Bovendien zou het uitvoeren van muziek niet de Kerk als geheel ten goede komen, maar alleen hun die daar oer voor hebben, zoals Mej. Joh. de Geus in genoemd jaarverslag ook zegt: „opdat zij (de grote componisten) hun zendingstaak zouden vervullen aan hen, die ervoor ontvankelijk zijn”. Dit musiceren voor een deel der gemeente komt in strijd met het wezen der Kerk, die de gemeenschap der heiligen is.

U gebruikt in Uw bulletin diverse uitdrukkingen, die

ons ongewoon klinken, en die doen vermoeden, dat U reeds een grondslag hebt gekozen, op welke wij ons niet zouden kunnen begeven. Daar is eerst de uitdrukking „zendingstaak” in bovenstaand citaat, welke door muziek zou moeten worden vervuld. Voorts spreekt U over het „sacramenteel karakter van kerkmuziek”. In onze confessie (art. 33) belijden wij de genoegzaamheid der twee ons door Christus geschonken sacramenten, te weten de H. Doop en het H. Avondmaal. In dezelfde circulaire spreekt U van „uitverkoren der gemeente”. Wij kennen slechts „de gemeente der uitverkorenen” (Doopformulier), d.i. de Kerk, waarin geen andere uitverkorenen voorkomen, in de priesterlijke zin als door U bedoeld. — Hoewel wij waarderen, dat U „geenszins een mening of een bepaalde richting wilt opdringen”, vragen wij ons af, of Uw werk wel in ruimer kring vruchtbaar zal blijken te zijn, zonder een vooraf opgestelde, aan Gods Woord gebonden, belijdenis.

Tot zoover de aanhaling. Hier wordt geschiedenis gemaakt en gewaakt, terwijl het tijd is. K. S.

VOORTGEZETTE WANDELING LANGS ENKELE KERKELIJKE PERSSTALLETJES

Bij het vervolg van onze wandeling langs enkele persstalletjes, waarboven tegenwoordig het spandoek wappert „Voor den opbouw van het Gereformeerde leven” naderen wij de tent, waarboven staat: „Van het Verbond”.

Het is een ruime, royaal opgezette kraam. Dat mag ook wel. Den laatsten tijd is hier de drukte wel wat geluwd, daar de trek veel meer is gegaan in de richting van die eerste twee kramen, maar eenige jaren geleden was dat anders. Toen was het hier één grijs berg van geschriften; die bij duizenden lagen opgestapeld en grif van de hand gingen. Het zag hier toen dagelijks zwart van de koopers. „TOELICHTING” was de titel van dezen „best seller”. Het geschrift wilde licht verspreiden over wat in de geheime concilies was verhandeld en besloten. Zulke dingen trekken de aandacht. Aan de bedenkelijke gezichten van sommige koopers was het evenwel al te zien, dat niet ieder dat verspreide licht waardeerde. Er kwamen tegen geschriften los, die links en rechts werden aangeboden, en zich tegen dezen grijzen stroom wilden handhaven. De leiding van deze tent dachtte evenwel geen critiek en beantwoordde deze tegen-actie prompt met een nieuwe lawine van lectuur. PRAE ADVIES las je allerwegen op die duizenden blauwe omslagen. Alles zag eenvoudig blauw in deze tent van al die nieuwe boekjes. Opnieuw verdrong men zich om er een te bemachtigen. Nu werden de gezichten van tal van lezers eerst recht zomber. Vanaf dat tijdstip was het met alle rust rondom deze tent voorgoed gedaan. Het werd er bepaald zeer rumoerig. Dat verdroot den man van dit stalletje. Hij wist het zoover te krijgen met de hulp van den marktmeester, dat al die tentjes, waarin die van de zijne afwijkende lectuur werd aangeboden, van de markt wegden verdreven. De een na den ander zag men, midden op den dag, noodgedwongen zijn matjes oprollen en heengaan. Er kwamen leelijke hiaten, kale plekken in die eens zoo vroolijke aaneengesloten tentenrij. Midden op den dag viel er toen die bekende, landerige stemming die anders eerst pleegt te gaan heerschen bij het scheiden van de markt. Je leerde er ook de kooplui kennen, want dit alles verliep niet steeds in pais en vree. Wat stond er nu feitelijk in die boekjes van die heengezonden? Ze noemden veel het Verbond. En dat was tegen den zin van de leiding van deze groote tent. Het grijs boekje keurde dat af. Minder praten over het Verbond was meer in de lijn. Doch wat ziet men nu? Reeds meer dan een jaar lang tref je in deze tent niets anders aan dan al maar lectuur over het Verbond! Van week tot week hetzelfde. Er zijn er die zeggen, dat deze tenthouder het monopolie wilde hebben, geen concurrentie duldde en waar deze nogal actief was, moest ze er maar uit. Hij heeft nu het rijk alleen. De grijs en blauwe boekjes zijn al lang vergeten. Zoo goed ze in het begin van de hand gingen, zoo slecht liep het er op het laatst mee. Menige koper achtte zich zelfs bedrogen, omdat men, wat men eerst warm had aanbevolen, nu losliet en daarvan zei: stop 't maar in de kachel. Ondertusschen is er naar het oordeel van menigen niet veel veranderd in deze tent, want bekijk je al die nieuwe Verbondslectuur goed, dan heeft het er veel van, dat wel de bandjes zijn veranderd en de opschriften, maar dat de inhoud ongewijzigd is gebleven. Echt in trek is deze tent evenwel niet meer, de groote stroom van het publiek heeft zich verlegd. Met de vrij schaarsche belangstellenden wandelen we weer verder.

Volgens afspraak zouden we nog even aanwippen bij dat tentje, waar die kerkrechtelijke uitstallingen worden gehouden. Ook daar heeft het een tijd lang zwart gezien van de menschen en grijs van de boekjes. — Officieel handelde men er niet in, hadden ze een zeer aparte bestemming, maar ondertusschen, vroeg je er om, dan haalde men ze van achter de toonbank te voorschijn. En ook zoo gingen ze grif weg. Wie iets wilde weten van die gerucht makende, ambtelijke schorsing van een zekeren professor, kon hier terecht. Niet ieder kon het waardeeren, dat deze zaak zoo publiek werd uitgevent. Maar daarover zullen we het nu maar niet hebben. Ondertusschen is het met die lectuur ook leelijk mis geloopt. Zoodra lag